

Universiteit Utrecht

Sociale Competentie van Bistrategische en Coërcieve Daders

Bachelorthesis 2013-2014

Riëlle Hekman, Rian Klaassen en Miranda Zomer

Universiteit Utrecht

Cursus: Thesis pedagogische wetenschappen (200600042)
Instelling: Universiteit Utrecht, Faculteit Sociale Wetenschappen
Studenten: Riëlle Hekman (4251806), Rian Klaassen (3756521) en
Miranda Zomer (3682587)
Werkgroepdocent: Dr. M. M. Vermande
Tweede beoordelaar: Inge van de Valk
Datum: 5 juni 2014

Samenvatting

In dit onderzoek werden daders van pesten ingedeeld op basis van hun strategiegebruik. Coërcieve strategieën zijn direct en vijandelijk, zoals afpakken en slaan. Prosociale strategieën zijn indirect en coöperatief en worden gezien als gunstig voor de sociale omgeving, zoals anderen helpen en troosten. Er werd gekeken of bistrategische daders sociaal competentier zijn dan coërcieve daders. Bistrategische daders gebruiken naast coërcieve strategieën ook prosociale strategieën. Sociale competentie werd bekeken aan de hand van de variabelen: sociale acceptatie door peers, sociale status en zelfwaargenomen sociale acceptatie. De onderzoekspopulatie bestond uit 1229 leerlingen uit groep 6, 7 en 8 van de basisschool.

Informatie werd verzameld door middel van zelfrapportages, peernominaties en leerkrachtnominaties. Na het verzamelen van deze informatie werd een MANOVA uitgevoerd en vervolgens werden de groepen vergeleken door middel van a-priori Helmert-contrasten. Uit de resultaten bleek dat daders minder sociaal geaccepteerd werden door peers dan de controlegroep. Daarnaast werd gevonden dat daders als groep een hogere sociale status hadden dan de controlegroep, waarbij de bistrategische daders een hogere sociale status hadden dan de coërcieve daders. Er kan geconcludeerd worden dat bistrategische daders sociaal competentier zijn dan coërcieve daders.

Kernwoorden: Daders, pesten, sociale acceptatie, waargenomen populariteit, resource control, zelfbeeld, zelfwaargenomen sociale acceptatie

Pesten is een veelvoorkomend probleem (Nansel et al., 2001). Hoewel het aantal kinderen dat pest de laatste jaren is afgenomen (Heuveln, Van der Gaag, & Duiven, 2012; Van Dorsselaer et al., 2010), wordt nog steeds 16% van de onderzochte kinderen gepest (Heuveln et al., 2012). Vermande, Van der Meulen, Aleva, Olthof en Goossens (2011) spreken van pesten wanneer de dader de bedoeling heeft iemand leed te berokkenen, het herhaaldelijk en over een langere periode plaats vindt en er een verschil in macht is tussen dader en slachtoffer (p. 71). Andere gevonden definities ondersteunen deze uitspraak (Olweus, 1993; Postigo, González, Mateu, & Montoya, 2012; Salmivalli & Peets, 2009).

Pesten wordt tegenwoordig gezien als een poging om sociale status in de groep te verkrijgen of te behouden (Salmivalli & Peets, 2009). Uit onderzoek van Hawley (1999, 2002, 2003) blijkt dat kinderen en adolescenten verschillende strategieën kunnen gebruiken om sociale dominantie in termen van *resource control* te verkrijgen. Resource control is het succesvol zijn in het verwerven van toegang tot schaarse middelen (Hawley, 1999). De strategieën die gebruikt kunnen worden zijn prosociaal en coërcief. Coërcieve strategieën zijn direct en vijandelijk (Olthof, Goossens, Vermande, Aleva, & Van der Meulen, 2011), zoals afpakken, bedreigen en slaan (Reijntjes et al., 2013a). Prosociale strategieën zijn zowel indirect als coöperatief (Olthof et al., 2011) en worden gezien als gunstig voor de sociale omgeving, zoals helpen, delen, troosten en begeleiden van anderen. Kinderen en adolescenten gebruiken deze strategieën om er zelf beter van te worden (Eagle, 2009; Warden & Mackinnon, 2003). Hawley (2003) maakt onderscheid tussen vijf groepen resource controllers. De twee voornaamste groepen controllers zijn prosociaal en coërcief. Naast de coërcieve controllers en de prosociale controllers, zijn er de bistrategische controllers, die zowel coërcieve als prosociale strategieën gebruiken, de noncontrollers, die nauwelijks tot geen van de strategieën toepassen en een restgroep die de typicals genoemd worden (Hawley, 2003).

Uit het onderzoek van Olthof en collega's (2011) bij kinderen in de laatste groepen van de basisschool blijkt dat daders vaker dan op basis van kans in de coërcieve of bistrategische categorieën vallen. Hawley (2003) stelt vast dat wanneer agressie samengaat met prosociale aspecten, kinderen hoog scoren op resource control en goed in de groep liggen. Bistrategische controllers zijn volgens Hawley dus sociaal competent. In dit onderzoek is gekeken naar de sociale competentie van bistrategische en coërcieve daders.

Sociale Competentie

Sociale competentie bestaat uit gedragingen die als norm worden gezien door de omgeving. Eerdere definities spraken vooral over het aardig gevonden worden door anderen (LaFontana & Cillessen, 2002), tegenwoordig is ook het behalen van doelen belangrijk binnen sociale competentie (Salmivalli & Peets, 2009). Sociale competentie

wordt hier bekeken aan de hand van sociale acceptatie door peers, sociale status en zelfwaargenomen sociale acceptatie.

Sociale acceptatie. Sociale acceptatie door peers, ook wel sociometrische status of *likeability* genoemd, wordt gedefinieerd als de mate waarin anderen een peer leuk vinden en accepteren (Bukowski & Sippola, 2001; Juvonen, Nishina, & Graham, 2001; Košir & Pečjak, 2005; Parkhurst & Hopmeyer, 1998).

Hoewel ouders eenvoudig vrienden maken en niet sociaal geïsoleerd zijn (Nansel et al., 2001), blijkt uit diverse onderzoeken bij kinderen in de laatste groepen van de basisschool en tijdens de vroege adolescentie, dat pestgedrag van kinderen negatief correleert met acceptatie door peers (Caravita & Cillessen, 2012; De Bruyn, Cillessen, & Wissink, 2009; Dijkstra, Lindenberg, & Veenstra, 2008; Salmivalli, Lagerspetz, Björkqvist, Österman, & Kaukiainen, 1996; Scholte, Engels, Haselager, & De Kemp, 2004). Tevens beoordelen peers het gedrag van ouders als weinig pro sociaal (Warden & Mackinnon, 2003). Daarnaast blijkt uit longitudinaal onderzoek dat het pesten van kinderen in de laatste groep van de basisschool, met daarbij een lage acceptatie door peers, ook een voorspelling is voor het blijven pesten van anderen drie jaar later (Scholte et al., 2004). Reijntjes en collega's (2013b) vonden opvallend genoeg dat hoewel ouders niet hoog scoren op sociale acceptatie door peers, zij vaak ook niet erg laag scoren op dit aspect.

Enkele artikelen spreken het bovenstaande echter deels tegen. Zo blijkt uit andere onderzoeken dat het gebruik van indirecte agressie, zoals roddelen, kwaadaardige geruchten verspreiden, contact verbreken of vrienden worden met iemand anders uit wraak (Björkqvist, Lagerspetz, & Kaukiainen, 1992), juist bijdraagt aan sociale acceptatie door peers (Perren & Hornung, 2005; Salmivalli, Kaukiainen, & Lagerspetz, 2000). Een kanttekening bij deze onderzoeken is wel dat de steekproeven alleen gedaan zijn onder adolescenten.

Sociale status. Sociale status is de mate waarin iemand aanwezig is binnen een groep, respect krijgt en indirect invloed heeft op anderen (Salmivalli & Peets, 2009). Dit wordt vaak gemeten aan de hand van waargenomen populariteit (*perceived popularity*), sociale dominantie of resource control. Waargenomen populariteit blijkt een goede maatstaf te zijn voor sociale dominantie (Witvliet et al., 2010). Dit begrip wordt beschreven als de sociale status in termen van sociale macht, invloed en zichtbaarheid. Het correspondeert met de populariteit van het kind, gezien door peers (Košir & Pečjak, 2005; Parkhurst & Hopmeyer, 1998; Vaillancourt, Hymel, & McDougall, 2003). Waargenomen populariteit is dus niet hetzelfde als sociale acceptatie, sociometrische populariteit of *likeability*. Kinderen die populair zijn, worden door hun peers niet per definitie beschreven als geliefd en in sommige gevallen worden ze zelfs afgewezen (Andreou, 2006; Bouman et al., 2012; Caravita, Di Blasio, & Salmivalli, 2009;

Vaillancourt et al., 2003; Witvliet et al., 2010). Macht en resource control zijn de twee andere termen die van invloed zijn op de sociale status van kinderen. Daders hebben macht, een hoge mate van resource control, zijn dominant en cool (Lease, Musgrove, & Axelrod, 2002; Reijntjes et al., 2013a; Vaillancourt et al., 2003; Witvliet et al., 2010).

Zoals hierboven besproken, laten daders zowel coërcieve als prosociale gedragingen (LaFontana & Cillessen, 2002) en strategieën (Reijntjes et al., 2013a) zien om een hoge sociale status te bereiken, waardoor de daders veel macht verkrijgen en een grote invloed op hun peers kunnen uitoefenen (Olthof et al., 2011). Dit proces wordt alleen in stand gehouden als de peergroep het gedrag ondersteunt en accepteert (Andreou, 2006; Reijntjes et al., 2013a).

Zelfbeeld en zelfwaargenomen sociale acceptatie. Zelfbeeld wordt gezien als het globale idee van iemand over zichzelf en is belangrijk voor het sociaal functioneren (Salmivalli, Kaukiainen, Kaistaniemi, & Lagerspetz, 1999). Lange tijd werd gedacht dat kinderen die pesten een laag zelfbeeld hebben (Salmivalli & Peets, 2009). Onderzoek dat gedaan is naar het zelfbeeld van daders geeft tegengestelde resultaten weer. Enerzijds blijkt dat kinderen die pesten een lager zelfbeeld hebben dan kinderen die niet betrokken zijn bij pesten (O'Moore & Kirkham, 2001). Ook blijkt de frequentie van pestgedrag van invloed te zijn, waarbij kinderen die vaker pesten een lager zelfbeeld hebben (O'Moore & Kirkham, 2001). Uit onderzoek van Pollastri, Cardemil en O'Donnell (2010) blijkt dat daders een lager zelfbeeld hebben dan kinderen die niet betrokken zijn bij pesten, maar wel een hoger zelfbeeld hebben dan de andere betrokkenen in pestsituaties, zoals slachtoffers en dader/slachtoffers.

Hoewel hierboven is beschreven dat daders niet geliefd zijn bij hun peers, blijkt anderzijds dat kinderen die hoger scoren op pesten een hoog zelfbeeld hebben (Strohmeier, Spiel, & Gradinger, 2008). Het is zelfs mogelijk dat het hoge zelfbeeld van daders behouden of verkregen wordt door het pesten van anderen (Kaukiainen et al., 2002).

Zelfwaargenomen sociale acceptatie is gerelateerd aan zelfbeeld (Vanhalst, Luyckx, Scholte, Engels, & Goossens, 2013). Zelfwaargenomen sociale acceptatie is de mate waarin iemand zich geaccepteerd voelt door peers (Harter, 1999). Kinderen die hoger scoren op pesten, scoren ook hoger op zelfwaargenomen sociale acceptatie (Reijntjes et al., 2013b; Vaillancourt et al., 2003). Volgens Bouman en collega's (2012) is er een invloed van de manier waarop pesten gemeten wordt. Wanneer er enkel gebruik wordt gemaakt van zelfrapportages, is er al sprake van een correlatie tussen pesten en zelfwaargenomen sociale acceptatie door de *shared method variance*. Pesten kan tevens gemeten worden door peerrapportages. Wanneer een kind door meer peers als dader wordt gezien, voelen deze daders zich vaker sociaal geaccepteerd (Bouman et

al., 2012). Dit verband is echter lager dan het verband tussen zelfrapportages over pesten en zelfwaargenomen sociale acceptatie.

Concluderend kan gesteld worden dat er tegenstrijdige resultaten zijn gevonden wat betreft het zelfbeeld van ouders. Wanneer er meer gefocust wordt op de zelfwaargenomen sociale acceptatie, blijkt in het algemeen dat kinderen die hoger scoren op pesten, ook hoger scoren op zelfwaargenomen sociale acceptatie.

Onderzoeksvraag en Hypothesen

In dit onderzoek werd de sociale competentie van coërcieve ouders (die voornamelijk coërcieve resource control strategieën gebruiken) en bistrategische ouders (die zowel veel prosociale als coërcieve strategieën toepassen) uit groep 6, 7 en 8 van de basisschool vergeleken. Daarnaast werden beide typen ouders samen vergeleken met een neutrale controle groep van kinderen die niet bij pesten zijn betrokken.

Wij verwachtten 1) dat ouders als groep lager scoren op sociale acceptatie door peers en hoger scoren op waargenomen populariteit, resource control en zelfwaargenomen sociale acceptatie dan de controle groep. Door tegenstrijdige resultaten uit eerdere onderzoeken naar zelfbeeld, werd deze variabele exploratief onderzocht. Daarnaast verwachtten wij 2) dat bistrategische ouders sociaal competentier zijn en hoger scoren op alle variabelen dan coërcieve ouders.

Methode

Deelnemers

De data zijn afkomstig van de eerste dataverzamelingsronde van een longitudinaal onderzoek van het Dutch Consortium on Bullying (UU, VU Amsterdam en RU Groningen) naar pesten en sociale dominantie. De data zijn verzameld onder 1229 kinderen verspreid over 17 basisscholen en 50 klassen in het westen, oosten en noorden van Nederland. Groep 6 bestond uit 192 jongens en 202 meisjes ($M_{leeftijd}=10.3$ jr, $SD=6.4$ mnd), groep 7 uit 225 jongens en 219 meisjes ($M_{leeftijd}=11.2$ jr, $SD=6.3$ mnd) en groep 8 uit 205 jongens en 186 meisjes ($M_{leeftijd}=12.3$ jr, $SD = 6$ mnd). De gemiddelde leeftijd van de gehele steekproef is 11.2 jaar ($SD = 11.4$ mnd). Verschillen in de afname hebben geleid tot onvolledige data over de afkomst van de ouders van de kinderen. Bij ontbrekende data werd aan de hand van de naam van het kind geconcludeerd of het kind van Nederlandse afkomst was of uit een ander land. In totaal had 84.5% van de deelnemers Nederlandse ouders. De overige deelnemers hadden minstens één ouder afkomstig uit een land buiten Nederland, waaronder een ander Europees land, Turkije, Marokko, Suriname of een overig land.

Instrumenten

Pestrollen. Om de pestrollen binnen een klas duidelijk te maken, is er gebruik gemaakt van een vragenlijst van het Dutch Consortium on Bullying (Olthof et al., 2011;

Van der Meulen & Olthof, 2012). Deze pestrollenvragenlijst is afgenomen door middel van een gestructureerd interview. Aan het begin van het interview werd er een uitleg gegeven over wat pesten inhoudt. Gedurende het interview werd er gevraagd naar verschillende vormen van pesten; fysiek pesten (zoals duwen of slaan), materieel pesten (zoals spullen van anderen kapot of kwijt maken), verbaal pesten (zoals iemand beledigen of uitschelden), direct sociaal pesten (zoals weglopen als iemand wil spelen of tegen een ander zeggen dat hij of zij weg moet gaan) en indirect sociaal pesten (zoals roddelen of tegen anderen zeggen dat zij niet mogen spelen met een bepaald kind). Met behulp van een lijstje met vormen van elke vorm van pesten, konden de kinderen klasgenoten nomineren die dit gedrag vertoonden. Vervolgens werd gevraagd of de klasgenoten die pesten initiatief nemende daders (beginnen met pesten) of meelopers (doen mee met pesten) waren en welke kinderen slachtoffers (worden gepest) waren. Verder konden de kinderen aangeven welke klasgenoten andere rollen hadden binnen het pestgedrag, zoals buitenstaanders (willen niets van pesten weten), aanmoedigers (moedigen het pesten aan) en verdedigers (zorgen voor verlichting van het leed voor slachtoffers en/of zijn gericht op het aanpakken van de dader).

Er werden proportiescores berekend per klas voor elke vorm van pesten. Dit gebeurde door het aantal ontvangen nominaties per kind te delen door het aantal deelnemende klasgenoten. Sommige daders scoorden echter hoog op bepaalde vormen van pesten, maar lager op andere vormen van pesten. Hierdoor kan het totale gemiddelde van de individuele pestvormen lager uitkomen, waardoor de omvang van het pesten kan worden onderschat. Om deze reden werd er, volgens procedure van Witvliet en collega's (2010), een gemiddelde genomen van de twee hoogste scores op pesten voor ieder kind. Volgens de procedure van Goossens, Olthof en Dekker (2006) werden de kinderen vervolgens ingedeeld in pestrollen. Wanneer de kinderen minstens .15 scoorden op een bepaalde pestrol en er hierbij een verschil was van minstens .01 met de andere pestrollen, vielen ze onder deze betreffende pestrol. Zie Olthof en collega's (2011) voor verdere details.

Er zijn zeven pestrollen naar voren gekomen, de initiatief nemende dader ($n = 148$), de meelopende dader ($n = 65$), de aanmoediger ($n = 70$), de verdediger ($n = 224$), het slachtoffer ($n = 102$), de buitenstaander ($n = 264$) en de niet-betrokkene (op geen enkele manier betrokken bij het pesten; $n = 341$), (Olthof et al., 2011). Voor dit onderzoek werden enkel de rollen van initiatief nemende dader en niet-betrokkene gebruikt.

Strategieën. Om van de deelnemers de gebruikte resource control strategieën te achterhalen, werd er een gestructureerd interview afgenomen. Tijdens dit interview werd elke zin begonnen met 'Welke kinderen in de klas...', waarna een coërcief of prosociaal voorbeeld volgde. Bij coërcief was dit bijvoorbeeld '... dwingen anderen om zo hun zin te

krijgen?' en bij prosociaal was dit bijvoorbeeld '... doen heel aardig om te krijgen wat ze zelf willen?'. Om een zo breed mogelijk antwoord te krijgen, werd er na ieder antwoord gevraagd of er nog meer kinderen zijn die dit gedrag laten zien (Olthof et al., 2011). De items in deze vragenlijst waren gebaseerd op items van Hawley (Hawley, 2003; Hawley, Little, & Pasupathi, 2002). Wel zijn er enkele aanpassingen geweest, omdat een aantal van deze items het gebruik van een bepaalde strategie lijken te verwarren met de voordelen die kunnen voortvloeien uit het gebruik van die strategie. Zo lijken de items die verwijzen naar gebruik van een coërcieve strategie, zoals 'Ik beïnvloed anderen door iets terug te doen.' (Hawley, 2003), en 'Anderen vinden het leuk als ik de leider van de groep ben.' (Hawley et al., 2002), te vragen naar zowel sociale dominantie als sociale gedragingen. Om overlap te voorkomen is ervoor gekozen om sommige items daarom bij de vertaling vanuit het Engels naar het Nederlands iets anders te formuleren (Olthof et al., 2011), zodat de strategieën en opbrengsten van de ouders duidelijk onderscheiden konden worden.

De coërcieve schaal bestond uit zes items (Cronbach's alfa = .92). Ook de prosociale schaal bestond in eerste instantie uit zes items (Cronbach's alfa = .71). Na de analyse werd besloten om item 4 van deze schaal; 'Welke kinderen in de klas bedenken vaak dingen die anderen leuk vinden en waar anderen aan mee willen doen?' weg te laten, omdat hierdoor de betrouwbaarheid toenam (Cronbach's alfa = .80) en er door het item bij nader inzien meer resource control dan strategiegebruik werd gemeten. Voor beide schalen werden voor elk item proportiescores berekend door het aantal ontvangen nominaties per kind te delen door het aantal deelnemende klasgenoten. De scores op coërcief en prosociaal strategiegebruik waren het gemiddelde van de betreffende proportiescores.

Vervolgens zijn de kinderen ingedeeld in resource control typen aan de hand van de indeling van Hawley (2003). Hierbij werden vijf resource control typen onderscheiden: noncontroller (score in de laagste 33% van de groepsresultaten op zowel coërcieve als prosociale strategieën; $n = 249$), prosociaal (score in de hoogste 33% van de groepsresultaten op prosociale strategieën; $n = 134$), coërcief (score in de hoogste 33% van de groepsresultaten op coërcieve strategieën; $n = 145$), bistrategisch (score in de hoogste 33% van de groepsresultaten op zowel coërcieve als prosociale strategieën; $n = 275$) en typicals (restgroep; $n = 426$).

Sociale acceptatie. Met behulp van de 'Sociometrische Status Ratings' (SSRat) werd de sociale acceptatie door peers gemeten. In dit individuele interview gaf het kind aan hoe aardig of hoe vervelend het elke klasgenoot vindt. De interviewer las een namenlijst van de klas voor en ieder kind beoordeelde elke klasgenoot op een blokkenschaal met scores van -3 (heel erg vervelend) via 0 tot een score +3 (heel erg aardig) (Maassen, Van Boxtel, & Goossens, 2005). Elk kind had op het moment van

afname een blokkenschaal voor zich liggen, zodat zij de score die zij aan een klasgenoot toewezen, konden aanwijzen. Deze schaalwaarden werden vervolgens omgezet in scores 0 (heel erg vervelend) tot en met 6 (heel erg aardig). Hierna is per kind een gemiddelde score berekend uit de ontvangen vervelend/aardig ratings van klasgenoten.

Sociale status. Tijdens het interview met het kind werd ook de sociale status gemeten. Om waargenomen populariteit te meten, mocht het kind een ongelimiteerd aantal klasgenoten nomineren die volgens hem/haar populair of juist niet populair zijn in de klas (Cillessen & Mayeux, 2004). Per kind werd het aantal ontvangen nominaties voor 'populair' en 'niet populair' omgezet naar per klas gestandaardiseerde scores. Het verschil tussen deze z-scores werd nogmaals gestandaardiseerd per klas om interpretatie te vergemakkelijken.

Resource control werd bij peers (Cronbach's alfa = .90) net als de strategieën met zes items gemeten door de zin 'Welke kinderen in de klas...' aangevuld met zinnen die kenmerken van resource control bevatten, zoals '...krijgen meestal als eersten het leukste speelgoed of de beste spullen te pakken' (Olthof, et al., 2011). De proportiescores per item zijn berekend door het aantal nominaties te delen door het aantal klasgenoten. Vervolgens werden alle proportiescores bij elkaar opgeteld en gedeeld door het aantal items, dit gaf de score voor resource control door peers. Naast deze peernominaties zijn dezelfde zes vragen ook beantwoord door de leerkracht (Cronbach's alfa = .95). Deze kreeg voor elk kind een vragenlijst met soortgelijke vragen en gaf dan aan in hoeverre het beschreven gedrag op deze leerling van toepassing was op een schaal van 0 (bijna nooit) tot 4 (heel vaak). Bijvoorbeeld '(naam kind) krijgt meestal als eerste het leukste speelgoed of de beste spullen te pakken'. De verzamelde data van de leerkrachten zijn omgezet naar z-scores, omdat leerkrachten het gedrag van leerlingen verschillend kunnen beoordelen, op basis van hun eigen normen en waarden. Bij de zelfrapportage kreeg het kind dezelfde vragenlijst en antwoordmogelijkheden, maar hadden deze zes vragen enkel betrekking op het eigen gedrag (Cronbach's alfa = .79). Per klas werden voor zowel de peer- en leerkrachtnominaties als de zelfrapportage de gemiddelde score berekend.

Zelfbeeld en zelfwaargenomen sociale acceptatie. De Competentiebelevingsschaal voor Kinderen (CBSK) (Veerman, Straathof, Treffers, Van den Bergh, & Ten Brink, 1997) werd gebruikt om zelfbeeld en zelfwaargenomen sociale acceptatie te meten. Hierbij kreeg het kind twee stellingen voorgelegd. Eerst moest het kind aangeven welke van de twee stellingen meer op zichzelf aansloot, vervolgens gaf hij/zij aan of dit een beetje waar of helemaal waar was. Aan de betreffende stellingen was een uiteenlopende score van 1 tot en met 4 verbonden, waarbij een score van 4 het meest positieve antwoord weergaf. Zelfbeeld werd gemeten met de schaal 'gevoel voor eigenwaarde' (Cronbach's alfa = .81). Zelfwaargenomen sociale acceptatie werd

gemeten met de schaal 'sociale acceptatie' (Cronbach's alfa = .78). Beide schalen bestonden uit zes vragen met twee stellingen. Een voorbeeld voor de schaal 'gevoel voor eigenwaarde' is 'Sommige kinderen zijn vaak ontevreden over zichzelf *maar* andere kinderen zijn best wel tevreden over zichzelf'. Een voorbeeld voor de schaal 'sociale acceptatie' is 'Sommige kinderen doen altijd allerlei dingen met een heleboel andere kinderen *maar* andere kinderen doen de dingen meestal in hun eentje'. Zoals uit deze twee voorbeelden al naar voren komt, kunnen de vragen op twee manieren worden gesteld. Hierbij geeft steeds de eerste of de tweede stelling de meest positieve lading weer. Om de juiste gemiddelde scores te berekenen, zijn de negatief gestelde vragen omgepooled. Na ompoling konden de scores voor elke schaal berekend worden door de bijbehorende scores per item op te tellen en te delen door het aantal items. Een hogere score geeft een hoger gevoel van eigenwaarde of sociale acceptatie weer.

Procedure

Data werden verzameld door middel van vragenlijsten en individuele interviews. De afnames werden gedaan door studenten die getraind waren voor de afname met behulp van een onderzoeksprotocol en daarnaast voor de kinderen onbekend waren. Er werd begonnen met de afname van klassikale zelfrapportagevragenlijsten, zodat het kind zich meer op zijn/haar gemak zou voelen bij de individuele interviews. Deze klassikale vragenlijsten bestonden uit onder meer de subschalen van de CBSK en resource control. Tijdens de afname werden de tafels van de kinderen los van elkaar gezet, zodat ze elkaars antwoorden niet konden beïnvloeden. Uit eerdere afnames was gebleken dat kinderen het als hinderlijk ervoeren als de vragen werden voorgelezen. Echter als kinderen moeite hadden met het lezen van de vragen kon er besloten worden dit wel te doen.

De kinderen werden twee keer individueel geïnterviewd door dezelfde student, met behulp van een laptop. Bij het eerste interview was het belangrijk om de pestrollen duidelijk te krijgen binnen een klas. Tijdens het tweede interview werd er meer ingegaan op de relaties met klasgenoten. Beide interviews duurden 20-30 minuten. Als geheugensteun bij de peernominatie-vragen was er een lijst met namen van de kinderen in de klas aanwezig. Leerlingen konden een ongelimiteerd aantal klasgenoten nomineren, inclusief zichzelf. Deze laatste nominatie werd echter buiten beschouwing gelaten bij de berekening van de scores. Aan de leerkrachten van elke klas werd vervolgens gevraagd een korte vragenlijst over onder meer resource control in te vullen voor ieder kind in de klas. Deze vragenlijst duurde ongeveer 5 minuten per kind.

Indeling in Groepen

Om de verschillende onderzoeksgroepen in kaart te brengen, is er gebruik gemaakt van een kruistabel met daarin de aangepaste standaard residuen. Met $\alpha \leq .05$ is een $z \geq |1.96|$ significant, deze waarden staan vet gedrukt in tabel 1. In deze tabel is te

zien dat initiatief nemende daders vaker dan op basis van kans kan worden verwacht coërcieve strategieën ($n = 31$) en bistrategische strategieën ($n = 97$) gebruiken. De niet-betrokkenen vallen vaker dan op basis van kans kan worden verwacht in het resource control type 'typical' ($n = 154$), daarom werd besloten deze groep als controlegroep voor het onderzoek te gebruiken.

Tabel 1

Indeling in Pestrollen en Resource Control Typen

	Indeling in resource control typen					totaal
	noncontroller	typical	prosociaal	coërcief	bistrategisch	
niet in te delen wegens incompatibele rollen	1 (-1.3)	4 (-.7)	0 (-1.4)	2 (.2)	8 (2.9)	15
Indeling in pestrollen						
Initiatief nemende dader	1 (-6.3)	14 (-6.9)	5 (-3.1)	31 (3.7)	97 (13.4)	148
meeloper	3 (-3.2)	11 (-3.1)	2 (-2.1)	16 (3.3)	33 (5.6)	65
aanmoediger	5 (-2.8)	16 (-2.1)	2 (-2.2)	18 (3.7)	29 (3.9)	70
buitenstaander	100 (8.0)	112 (3.0)	32 (.7)	9 (-4.8)	11 (-8.0)	264
verdediger	41 (-.8)	81 (.5)	34 (2.3)	27 (.1)	41 (-1.6)	224
slachtoffer	18 (-.7)	34 (-.3)	15 (1.3)	7 (-1.6)	28 (1.3)	102
niet-betrokkene	80 (1.7)	154 (4.8)	44 (1.4)	35 (-1.0)	28 (-7.4)	341
totaal	249	426	134	145	275	1229

Noot. Aangepaste standaard residuen staan tussen parenthesen. De vetgedrukte waarden zijn significant bij $\alpha \leq .05$.

Resultaten

Door het uitvoeren van een MANOVA werd onderzocht of bistrategische daders sociaal competentier zijn dan coërcieve daders, in vergelijking met een controlegroep. Met behulp van a-priori Helmert-contrasten werd bekeken of de daders als groep (dus bistrategische en coërcieve daders samen) lager scoorden op sociale acceptatie door peers en hoger scoorden op waargenomen populariteit, resource control en zelfwaargenomen sociale acceptatie dan de controle groep. De variabele zelfbeeld werd voor deze hypothese exploratief onderzocht. Daarnaast werd met behulp van de a-priori

Helmert-contrasten gekeken of bistrategische ouders sociaal competentier zijn en hoger scoorden op alle variabelen dan coërcieve ouders.

Voor de samenhang tussen de afhankelijke variabelen is de Pearson correlatiecoëfficiënt berekend. In tabel 2 is te zien dat de hoogste correlatie gevonden is tussen waargenomen populariteit en resource control door peernominaties ($r = .66$). Dit is een middelmatige correlatie, waardoor elke afhankelijke variabele afzonderlijk bekeken kon worden (Gravetter & Walnau, 2013).

Allereerst werden de assumpties van een MANOVA gecontroleerd, deze werden niet geschonden. Uit de MANOVA blijkt een significant multivariaat effect van de groep op de verschillende afhankelijke variabelen ($Wilks' Lambda = 0.43$, $F(14,210)=19.45$, $p=0.00$). De effectgrootte werd gemeten met de partiële eta-kwadraat (η^2_p). Het resultaat geeft weer dat er een groot effect is van de groep op de afhankelijke variabelen ($\eta^2_p = .35$; Field, 2013).

Bij de vergelijking van de controle groep met beide typen ouders is te zien dat enkel de verschillen wat betreft de afhankelijke variabelen zelfwaargenomen sociale acceptatie ($p = .43$) en zelfbeeld ($p = .17$) niet significant zijn. In tabel 3 is te zien dat de ouders hoger scoorden dan de controlegroep op waargenomen populariteit en resource control door zelfrapportage, peernominatie en leerkrachtnominatie (alle p 's = .00). Op sociale acceptatie door peers scoorden ouders juist lager dan de controlegroep ($p = .00$).

Bij de vergelijking tussen bistrategische ouders en coërcieve ouders zijn de variabelen zelfwaargenomen sociale acceptatie ($p = .92$), zelfbeeld ($p = .83$), sociale acceptatie door peers ($p = .29$) en resource control door zelfrapportage ($p = .83$) niet significant. Op waargenomen populariteit en resource control, gemeten door peernominaties en leerkrachtnominaties, scoorden de bistrategische ouders hoger dan de coërcieve ouders (alle p 's = .00).

SOCIALE COMPETENTIE VAN BISTRATEGISCHE EN COËRCIEVE DADERS

Tabel 2

Pearsoncorrelatiecoëfficiënten tussen de Afhankelijke Variabelen

	Zelfwaargenomen sociale acceptatie	Zelfbeeld	Sociale acceptatie	Waargenomen populariteit	Resource control zelfrapportage	Resource control peernominatie	Resource control leerkrachtnominatie
Zelfwaargenomen sociale acceptatie	-						
Zelfbeeld	.46	-					
Sociale acceptatie	.27	.16	-				
Waargenomen populariteit	.38	.11	.21	-			
Resource control zelfrapportage	.34	.19	.03	.25	-		
Resource control peernominatie	.20	.03	-.08	.66	.21	-	
Resource control leerkrachtnominatie	.26	.10	.03	.59	.23	.53	-

SOCIALE COMPETENTIE VAN BISTRATEGISCHE EN COËRCIEVE DADERS

Tabel 3

Beschrijvende Statistieken voor de Afhankelijke Variabelen per Groep

	Zelfwaargenomen sociale acceptatie	Zelfbeeld	Sociale acceptatie	Waargenomen populariteit	Resource control zelfrapportage	Resource control peernominatie	Resource control leerkrachtnominatie	n
Controlegroep								138
<i>M</i>	3.05	3.28	3.95	.08	1.32	.03	.01	
<i>(SD)</i>	(.61)	(.52)	(.48)	(.68)	(.64)	(.03)	(.74)	
Bistrategische daders								96
<i>M</i>	3.13	3.18	3.16	1.02	1.67	.19	1.02	
<i>(SD)</i>	(.70)	(.64)	(.84)	(.91)	(.72)	(.12)	(.82)	
Coërcieve daders								30
<i>M</i>	3.11	3.16	3.30	.43	1.64	.11	.36	
<i>(SD)</i>	(.60)	(.71)	(.64)	(.99)	(.84)	(.10)	(1.1)	

Discussie en Conclusie

De eerste hypothese van dit onderzoek was dat daders als groep lager scoren op sociale acceptatie door peers en hoger scoren op waargenomen populariteit, resource control en zelfwaargenomen sociale acceptatie dan de controle groep. De variabele zelfbeeld werd hierbij exploratief onderzocht. Uit de resultaten blijkt dat deze hypothese gedeeltelijk kan worden aangenomen.

Eerder onderzoek ondersteunt de bevindingen van dit onderzoek dat daders hoger scoren op waargenomen populariteit (De Bruyn et al., 2009; Vaillancourt et al., 2003; Witvliet et al., 2010) en lager scoren op sociale acceptatie door peers dan de controlegroep (Caravita & Cillessen, 2012; De Bruyn et al., 2009; Dijkstra et al., 2008; Salmivalli et al., 1996; Scholte et al., 2004). Dit betekent dat daders door hun klasgenoten als populair kunnen worden gezien, maar dat klasgenoten hen niet per definitie als geliefd zien en dus accepteren binnen de groep (Andreou, 2006; Bouman et al., 2012; Caravita et al., 2009; Vaillancourt et al., 2003; Witvliet et al., 2010).

Bij daders werden door zowel peer- en leerkrachtnominaties als zelfrapportages een hogere mate van resource control gerapporteerd dan bij de controlegroep. Dit laat zien dat daders beter in staat zijn om datgene te krijgen wat zij willen, zoals ook gevonden is in het onderzoek van Olthof en collega's (2011) en Reijntjes en collega's (2013a).

Een mogelijke verklaring voor de hogere score op waargenomen populariteit en resource control en een lagere score op sociale acceptatie door peers, is dat daders door middel van coërcieve strategieën, prosociale strategieën of een combinatie hiervan hun populariteit en hun wensen afdwingen. Door het gebruik van dwang worden daders mogelijk minder geaccepteerd door klasgenoten.

Uit de resultaten blijkt dat er geen significante verschillen zijn tussen daders en de controlegroep wat betreft zelfbeeld en zelfwaargenomen sociale acceptatie. Uit eerder onderzoek kwamen tegenstrijdige resultaten naar voren over het zelfbeeld van daders. Enerzijds blijkt namelijk dat het zelfbeeld van kinderen die pesten lager is dan dat van kinderen die niet betrokken zijn bij pesten (O'Moore & Kirkham, 2001). Terwijl ander onderzoek heeft gevonden dat kinderen die hoger scoren op pesten juist een hoog zelfbeeld hebben (Strohmeier et al., 2008). In tegenstelling tot de resultaten uit dit onderzoek, is er in sommige eerdere onderzoeken wel gevonden dat kinderen die hoger scoren op pesten ook hoger scoren op zelfwaargenomen sociale acceptatie vergeleken met hun peers (Reijntjes et al., 2013b; Vaillancourt et al., 2003).

Verder blijkt zelfwaargenomen sociale acceptatie gerelateerd te zijn aan zelfbeeld ($r=.46$), zoals ook naar voren kwam uit onderzoek van Vanhalst en collega's (2013). Dit kan een verklaring zijn voor het ontbreken van significante resultaten bij beide variabelen. De tegenstrijdigheden tussen dit onderzoek en eerder onderzoek naar

zelfwaargenomen sociale acceptatie kunnen eventueel verklaard worden doordat kinderen zelf worden gepest en daarom reactief anderen gaan pesten om een hoger zelfbeeld te verkrijgen (Kaukiainen et al., 2002). Dit type daders worden de dader/slachtoffers genoemd. Het zelfbeeld van dit type daders is lager in vergelijking met andere typen daders (Pollastri et al., 2010). In dit onderzoek is niet duidelijk of dader/slachtoffers werden gecategoriseerd als daders of slachtoffers. Wanneer de dader/slachtoffers als daders werden gerekend, is het mogelijk dat de groep initiatief nemende daders beïnvloed werd, waardoor er een ander gemiddelde werd gerealiseerd dan wanneer de dader/slachtoffers apart als groep werden genomen.

De tweede hypothese was dat bistrategische daders sociaal competentier zijn en hoger scoren op alle variabelen dan coërcieve daders. Ook deze hypothese kan gedeeltelijk worden aangenomen. Bistrategische daders scoren hoger dan coërcieve daders op waargenomen populariteit en resource control door peernominaties en leerkrachtnominaties. Dit kan beide verklaard worden door het feit dat bistrategische daders naast coërcieve strategieën ook prosociale strategieën gebruiken. Deze prosociale strategieën worden gezien als gunstig voor de sociale omgeving, zoals het helpen en begeleiden van anderen (Eagle, 2009; Warden & Mackinnon, 2003).

Opvallend is wel dat resource control door zelfrapportage geen significant resultaat weergeeft. Bij het eigen oordeel van kinderen over hun mate van resource control zijn dus niet veel verschillen geconstateerd. Coërcieve daders kunnen wellicht een vertekend beeld van de realiteit hebben over het succesvol zijn in resource control. Ook kunnen de klasgenoten en de leerkracht het succes van de bistrategische daders overschatten, omdat zij hen als meer populair beschouwen. Voordat hier conclusies over kunnen worden getrokken is echter meer onderzoek nodig. Tot slot kan dit mogelijk verklaard worden door het feit dat de klasgenoten en de leerkracht de kinderen kunnen vergelijken binnen de groep, waardoor verschillen in resource control duidelijker opgemerkt kunnen worden. Peernominaties en leerkrachtnominaties differentiëren dus meer tussen verschillende kinderen dan zelfrapportages.

Uit de resultaten blijkt dat de variabelen sociale acceptatie door peers, zelfbeeld en zelfwaargenomen sociale acceptatie niet significant verschillen tussen bistrategische en coërcieve daders. Hawley (2003) stelt vast dat kinderen beter in de groep liggen wanneer agressie samengaat met prosociale aspecten, waardoor bistrategische daders dus sociaal competentier zouden zijn. Deze bevindingen komen dus niet overeen met dit onderzoek. Mogelijk heeft Hawley de invloed van het prosociale aspect van bistrategische daders overschat en overheerst het coërcieve gedrag. Hierdoor kan het zijn dat klasgenoten het verschil tussen bistrategische en coërcieve daders als minder groot ervaren dan door Hawley wordt verwacht. Door het gebrek aan uitgebreid

onderzoek naar bistrategische en coërcieve daders, is het niet mogelijk om hier duidelijke uitspraken over te doen.

Terugkijkend op de onderzoeksvraag: 'Zijn bistrategische daders sociaal competentier dan coërcieve daders?', kan geconcludeerd worden dat bistrategische daders meer populair zijn en meer toegang hebben tot schaarse middelen, waardoor deze manier van pesten in sociaal opzicht meer succesvol is. Sociale competentie bestaat echter uit twee aspecten; aardig gevonden worden door anderen (LaFontana & Cillessen, 2002) en het behalen van doelen (Salmivalli & Peets, 2009). Bistrategische daders behalen wel hun doelen, maar worden niet sociaal geaccepteerd. Ze zijn dus wel sociaal competentier dan coërcieve daders, maar de daadwerkelijke mate van sociale competentie vermindert door de lagere sociale acceptatie.

Beperkingen

Een beperking van dit onderzoek is dat het gebaseerd is op eerder onderzoek van Hawley (2003). Na analyse van de resultaten blijkt dat er vraagtekens gezet kunnen worden bij de indeling in resource control typen, zoals gedaan door Hawley. De mogelijkheid bestaat namelijk dat Hawley de invloed van prosociale aspecten overschat, waardoor de groep bistrategische daders positiever wordt weergegeven dan daadwerkelijk het geval is. Ook blijkt bij analyse van de strategieën dat bistrategische daders hoger scoren op prosociale strategieën dan prosociale kinderen en hoger scoren op coërcieve strategieën dan coërcieve daders. Er is onduidelijkheid of de strategieën gezamenlijk vaker worden gebruikt of ook afzonderlijk. De indeling in resource control typen, zoals gedaan door Hawley, kan dus in twijfel worden getrokken (M. M. Vermande, presentatie onderzoeksgroep, 10 februari 2014).

Daarnaast komt uit de indeling in pestrollen niet duidelijk naar voren binnen welke pestrol de dader/slachtoffers vallen. De resultaten uit dit onderzoek, met name voor de variabelen zelfbeeld en zelfwaargenomen sociale acceptatie, kunnen hierdoor beïnvloed zijn. Het is mogelijk dat wanneer dader/slachtoffers bij dit onderzoek in de groep van daders zijn gevallen, de resultaten voor de variabelen zelfbeeld en zelfwaargenomen sociale acceptatie nu lager zijn dan dat daadwerkelijk het geval is bij de groep daders. Gebleken is namelijk dat dader/slachtoffers meer onzeker zijn dan daders (Pollastri et al., 2010).

Tot slot is het opvallend dat ondanks de grootte van de steekproef ($n=1229$), de groep daders relatief klein is (31 coërcief en 97 bistrategisch). Dit belemmert de generaliseerbaarheid van het onderzoek. Aangezien het geen experimenteel onderzoek is, is er ook geen controle uit te oefenen op de grootte van de groepen. Daarnaast is dit ethisch niet verantwoord.

Sterke Punten

De kracht van dit onderzoek is de toegevoegde waarde op bestaand onderzoek naar pesten. Eerdere onderzoeken richtten zich met name op de slachtoffers en het effect dat pesten op hen heeft. In het huidige onderzoek staat de dader centraal. Door bij het onderzoek van daders te kijken naar hun strategiegebruik, is het mogelijk gemaakt om de sociale competentie van verschillende typen daders in kaart te brengen.

Een ander sterk punt is dat er in dit onderzoek gebruik gemaakt is van een grote steekproef ($n=1229$). Hierdoor kunnen er eerder betrouwbare en valide uitspraken worden gedaan over de populatie. Tevens is bij enkele variabelen informatie van meerdere respondenten gebruikt. Daardoor ontstaat een breder en een meer betrouwbaar beeld over deze variabelen.

Wetenschappelijke en Maatschappelijke Relevantie

Zoals eerder beschreven is juist de wetenschappelijke relevantie een sterk punt van dit onderzoek. Het daderperspectief wordt in de wetenschappelijke literatuur nauwelijks behandeld, in tegenstelling tot het slachtofferperspectief. Het huidige onderzoek dient als aanvulling op eerdere onderzoeken naar pesten, mede door de verdieping in het daderperspectief.

De resultaten uit dit onderzoek moedigen tevens uitgebreider onderzoek naar daders en strategieën aan, omdat enkele resultaten, zoals genoemd in het stuk beperkingen, in tegenspraak zijn met de resultaten van Hawley (2003).

Daarbij is pesten een veelvoorkomend probleem in de maatschappij (Nansel et al., 2001). Daders zijn, ondanks dat ze sociaal minder geaccepteerd worden door hun peers, vaak wel populair. Met name bistrategische daders vallen minder op als dader door het gebruik van prosociale aspecten. Zowel de peers als de leerkrachten nomineren deze daders als succesvoller in het verkrijgen van bronnen dan coërcieve daders. Er zou dan ook gezegd kunnen worden dat deze daders sociaal handig zijn, omdat zij weten hoe zij hun klasgenoten kunnen bespelen om zaken gedaan te krijgen. De maatschappelijke relevantie van het huidige onderzoek is dan ook groot, omdat meer kennis over het strategiegebruik van de verschillende typen daders zorgt voor een snellere signalering en tijdige aanpak van het pesten.

Vervolgonderzoek

Het huidige onderzoek biedt mogelijkheden voor vervolgonderzoek. Allereerst kan het huidige onderzoek uitgebreid worden door een groep toe te voegen van dader/slachtoffers. Zoals gezegd, is het zelfbeeld van deze type daders lager in vergelijking met andere typen daders (Pollastri et al., 2010). Door deze groep apart te nemen, komen er mogelijk andere resultaten naar voren voor verschillende variabelen uit dit onderzoek, waaronder het zelfbeeld en de zelfwaargenomen sociale acceptatie.

Een tweede mogelijkheid voor vervolgonderzoek is om te kijken naar het verschil tussen ouders op de basisschool en ouders op de middelbare school. Uit eerdere onderzoeken is gebleken dat ouders op een middelbare school meer sociale acceptatie door peers ervaren (Perren & Hornung, 2005; Salmivalli et al., 2000), terwijl uit dit onderzoek blijkt dat ouders van de basisschool juist een mindere mate van sociale acceptatie door peers ervaren. Dit vervolgonderzoek kan eventueel weer uitgebreid worden door hier een longitudinale studie van te maken, waarbij de basisschoolleerlingen ook naar de middelbare school worden gevolgd.

Conclusie

Met dit onderzoek is meer perspectief geboden op de strategieën die ouders gebruiken bij pestgedrag. De meeste ouders gebruiken zowel prosociale als coërcieve strategieën. Het gebruik van deze strategieën heeft invloed op de sociale competentie van ouders. Uit het onderzoek komt naar voren dat bistrategische ouders sociaal competentier zijn dan coërcieve ouders wat betreft het behalen van doelen, echter worden zij niet méér sociaal geaccepteerd. De combinatie van aardig zijn met agressieve gedragingen geeft misschien bepaalde positieve uitwerkingen voor de sociale competentie, maar dit geldt zeker niet voor alle aspecten.

Literatuur

- Andreou, E. (2006). Social preference, perceived popularity and social intelligence: Relations to overt and relational aggression. *School Psychology International, 27*, 339-351. doi: 10.1177/0143034306067286
- Björkqvist, K., Lagerspetz, K. M. J. & Kaukiainen, A. (1992). Do girls manipulate and boys fight? Developmental trends regarding direct and indirect aggression. *Aggressive Behavior, 18*, 117-127. doi: 10.1002/1098-2337(1992)18:2<117::AID-AB2480180205>3.0.CO;2-3
- Bouman, T., Van der Meulen, M., Goossens, F. A., Olthof, T., Vermande, M. M., & Aleva, E. A. (2012). Peer and self-reports of victimization and bullying: Their differential association with internalizing problems and social adjustment. *Journal of School Psychology, 50*, 759-774. doi: 10.1016/j.jsp.2012.08.004
- Bukowski, W., & Sippola, L. (2001). Groups, individuals, and victimization: A view of the peer system. In J. Juvonen & S. Graham (Eds.), *Peer harassment in school. The plight of the vulnerable and victimized* (pp. 355-377). New York: Guilford Press.
- Caravita, S. C. S., & Cillessen A. H. N. (2012). Agentic or communal? Associations between interpersonal goals, popularity, and bullying in middle childhood and early adolescence. *Social Development, 21*, 376-395. doi: 10.1111/j.1467-9507.2011.00632.x
- Caravita, S. C. S., Di Blasio, P., & Salmivalli, C. (2009). Unique and interactive effects of empathy and social status on involvement in bullying. *Social Development, 18*, 140-163. doi: 10.1111.j.1467-9507.2008.00465.x
- Cillessen, A. H. N., & Mayeux, L. (2004). From censure to reinforcement: Developmental changes in the association between aggression and social status. *Child Development, 75*, 147-163. doi: 10.1111/j.1467-8624.2004.00660.x
- De Bruyn, E. H., Cillessen, A. H. N., & Wissink, I. B. (2009). Associations of peer acceptance and perceived popularity with bullying and victimization in early adolescence. *The Journal of Early Adolescence, 30*, 543-566. doi: 10.1177/0272431609340517
- Dijkstra, J. K., Lindenberg, S., & Veenstra, R. (2008). Beyond the class norm: Bullying behavior of popular adolescents and its relation to peer acceptance and rejection. *Journal of Abnormal Child Psychology, 36*, 1189-1299. doi: 10.1007/s10802-008-9251-7
- Eagle, A. H. (2009). The his and hers of prosocial behavior: An examination of the social psychology of gender. *American Psychologist, 64*, 644-658. doi: 10.1037/0003-066X.64.8.644
- Field, A. (2013). *Discovering statistics using SPSS* (4th ed.). London: SAGE Publications

- Goossens, F. A., Olthof, T., & Dekker, P. (2006). The new participant role scales: A comparison between various criteria for assigning roles and indications for their validity. *Aggressive Behavior, 32*, 343–357. doi:10.1002/ab.20133
- Gravetter, F. J., & Wallnau, L. B. (2013). *Statistics for the behavioral sciences* (9th ed.). London: Thomson Wadsworth.
- Harter, S. (1999). *The construction of the self: A developmental perspective*. New York: Guilford Press.
- Hawley, P. H. (1999). The ontogenesis of social dominance: A strategy-based evolutionary perspective. *Developmental Review, 19*, 97-132. doi:10.1006/drev.1998.0470
- Hawley, P. H. (2002). Social dominance and prosocial and coercive strategies of resource control in preschoolers. *International Journal of Behavioral Development, 26*, 167-176. doi:1080/01650250042000726
- Hawley, P. H. (2003). Prosocial and coercive configurations of resource control in early adolescence: A case for the well-adapted Machiavellian. *Merrill-Palmer Quarterly, 49*, 279-309. doi:10.1353/mpq.2003.0013
- Hawley, P. H., Little, T. D., & Pasupathi, M. (2002). Winning friends and influencing peers: Strategies of peer influence in late childhood. *International Journal of Behavioral Development, 26*, 466–474. doi:10.1080/01650250143000427
- Heuveln, K., Van der Gaag, M., & Duiven, R. (2012). *Landelijk onderzoek pesten 2012 primair onderwijs*. Zwolle: School en Innovatiegroep.
- Juvonen, J., Nishina, A., & Graham, S. (2001). Self-views versus peer perceptions of victim status among early adolescents. In J. Juvonen & S. Graham (Eds.), *Peer harassment in school: The plight of the vulnerable and victimized* (pp. 196-214). New York: Guilford.
- Kaukiainen, A., Salmivalli, C., Lagerspetz, K. M. J., Tamminen, M., Vauras, M., Maki, H., & Poskiparta, E. (2002). Learning difficulties, social intelligence, and self-concept: Connections to bully-victim problems. *Scandinavian Journal of Psychology, 43*, 269-278. doi:10.1111/1467-9450.00295
- Košir, K., & Pečjak S. (2005). Sociometry as a method for investigating peer relationships: What does it actually measure? *Educational Research, 47*, 127–144. doi:10.1080/0013188042000337604
- LaFontana, K. A., & Cillessen, A. H. N. (2002). Children's perceptions of popular and unpopular peers: A multimethod assessment. *Developmental Psychology, 38*, 635–647. doi:10.1037//0012-1649.38.5.635
- Lease, A. M., Musgrove, K. T., & Axelrod, J. L. (2002). Dimensions of social status in preadolescent peer groups: Likeability, perceived popularity, and social dominance. *Social Development, 11*, 508-533. doi:10.1111/1467-9507.00213

- Maassen, G. H., Van Boxtel, H. W., & Goossens, F. A. (2005). Reliability of nominations and two-dimensional rating scale methods for sociometric status determination. *Journal of Applied Developmental Psychology, 26*, 51-68.
doi: 10.1016/j.appdev.2004.10.005
- Nansel, T. R., Overpeck, M., Pilla, R. S., Ruan, J., Simons-Morton, B., & Scheidt, P. (2001). Bullying behaviors among US youth: Prevalence and association with psychosocial adjustment. *The Journal of the American Medical Association, 285*, 2094-2100. doi: 10.1001/jama.285.16.2094
- O'Moore, M., & Kirkham, C. (2001). Self-esteem and its relationship to bullying behaviour. *Aggressive Behavior, 27*, 269-283. doi:10.1002/ab.1010
- Olthof, T., Goossens, F. A., Vermande, M. M., Aleva, E. A., & Van der Meulen, M. (2011). Bullying as strategic behavior: Relations with desired and acquired dominance in the peer group. *Society for the Study of School Psychology, 4*, 339-359. doi: 10.1016/j.jsp.2011.03.003
- Olweus, D. (1993). *Bullying at school. What we know and what we can do*. Malden, MA: Wiley-Blackwell.
- Parkhurst, J. T., & Hopmeyer, A. (1998). Sociometric popularity and peer-perceived popularity: Two distinct dimensions of peer status. *The Journal of Early Adolescence, 18*, 125-144. doi: 10.1177/0272431698018002001
- Perren, S., & Hornung, R. (2005). Bullying and delinquency in adolescence: Victims' and perpetrators' family and peer relations. *Swiss Journal of Psychology, 64*, 51-64. doi: 10.1024/1421-0185.64.4.51
- Pollastri, A. R., Cardemil, E. V., & O'Donnell, E. H. (2010). Self-esteem in pure bullies and bully/victims: A longitudinal analysis. *Journal of Interpersonal Violence, 25*, 1489-1502. doi: 10.1177/0886260509354579
- Postigo, S., González, R., Mateu, C., & Montoya, I. (2012). Predicting bullying: Maladjustment, social skills and popularity. *Educational Psychology, 32*, 627-639. doi: 10.1080/01443410.2012.680881
- Reijntjes, A., Vermande, M. M., Goossens, F. A., Olthof, T., Van de Schoot, R., Aleva, L., & Van der Meulen, M. (2013a). Developmental trajectories of bullying and social dominance in youth. *Child Abuse & Neglect, 37*, 224-234. doi: 10.1016/j.chiabu.2012.12.004
- Reijntjes, A., Vermande, M. M., Olthof, T., Goossens, F. A., Van de Schoot, R., Aleva, L., & Van der Meulen, M. (2013b). Costs and benefits of bullying in the context of the peer group: A three wave longitudinal analysis. *Journal of Abnormal Child Psychology, 41*, 1217-1229. doi: 10.1007/s10802-013-9759-3
- Salmivalli, C., Kaukiainen, A., Kaistaniemi, L., & Lagerspetz, K. M. J. (1999). Self-evaluated self-esteem, peer-evaluated self-esteem, and defensive egotism as

- predictors of adolescents' participation in bullying situations. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 25, 1268-1278. doi:10.1177/0146167299258008
- Salmivalli, C., Kaukiainen, A., & Lagerspetz, K. M. J. (2000). Aggression and sociometric status among peers: Do gender and type of aggression matter? *Scandinavian Journal of Psychology*, 41, 17-24. doi:10.1111/1467-9450.00166
- Salmivalli, C., Lagerspetz, K. M. J., Björkqvist, K., Österman, K., & Kaukiainen, A. (1996). Bullying as a group process: Participant roles and their relations to social status within the group. *Aggressive Behavior*, 22, 1-15. doi:10.1002/(SICI)1098-2337(1996)22:1<1::AID-AB1>3.0.CO;2-T
- Salmivalli, C., & Peets, K. (2009). Bullies, victims, and bully-victim relationships in middle childhood and early adolescence. In K. H. Rubin, W. M. Bukowski, & B. Laursen (Eds.), *Handbook of peer interaction, relationships, and groups* (pp. 322-340). New York, NY: Guilford.
- Scholte, R. H. J., Engels, R., Haselager, G., & De Kemp, R. (2004). Stabiliteit in pesten en gepest worden: Associaties met sociaal functioneren op de basisschool en middelbare school. *Pedagogiek*, 24, 171-178. Verkregen van: www.pedagogiek-online.nl
- Strohmeier, D., Spiel, C., & Gradinger, P. (2008). Social relationships in multicultural schools: Bullying and victimization. *European Journal of Developmental Psychology*, 5, 262-285. doi:10.1080/17405620701556664
- Vaillancourt, T., Hymel, S., & McDougall, P. (2003). Bullying is power: Implications for school-based intervention strategies. *Journal of Applied School Psychology*, 19, 157-176. doi:10.1300/J008v19n02_10
- Van der Meulen, M., & Olthof, T. (2012). Meten van gedrag in peestsituaties. In F. Goossens, M. Vermande, & M. Van der Meulen (Eds.), *Pesten op school: Achtergronden en interventies* (pp. 37-54). Den Haag: Boom Lemma.
- Van Dorsselaer, S., De Looze, M., Vermeulen-Smit, E., De Roos, S., Verdurmen, J., Ter Bogt, T., & Vollebergh, W. (2010). *Gezondheid, welzijn en opvoeding van jongeren in Nederland: HBSC 2009*. Utrecht: Trimbos Instituut.
- Vanhalst, J., Luyckx, K., Scholte, R. H. J., Engels, R. C. M. E., & Goossens, L. (2013). Low self-esteem as a risk factor for loneliness in adolescence: Perceived – but not actual – social acceptance as an underlying mechanism. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 41, 1067-1081. doi:10.1007/s10802-013-9751-y
- Veerman, J. W., Straathof, M. A. E., Treffers, D. A., Van den Bergh, B., & Ten Brink, L. T. (1997). *Handleiding Competentiebelevingsschaal voor Kinderen (CBSK)*. Lisse: Swets & Zeitlinger.
- Vermande, M. M., Van der Meulen, M., Aleva, L., Olthof, T., & Goossens, F. A. (2011, gewijzigde her-/bijdruk). Pesten. In M. Taal & C. Poleij (Eds.), *Interventies in het*

onderwijs: Werken aan goede verhoudingen (pp. 71-92). Den Haag: Boom Lemma.

Warden, D., & Mackinnon, S. (2003). Prosocial children, bullies and victims: An investigation of their sociometric status, empathy and social problem-solving strategies. *British Journal of Developmental Psychology*, *21*, 367–385. doi:10.1348/026151003322277757

Witvliet, M., Olthof, T., Hoeksma, J. B., Goossens, F. A., Smits, M. S. I., & Koot, H. M. (2010). Peer group affiliation of children: The role of perceived popularity, likeability, and behavioral similarity in bullying. *Social Development*, *19*, 285-303. doi:10.1111/j.1467-9507.2009.00544.x